

İstanbul Bienali

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Bizde genellikle modern sanatla karıştırılan çağdaş plastik sanatların önemli yaşama alanlarından birisi uluslararası sanat ortamlarıdır. Venedik,

Sao Paulo, Kassel gibi kentlerde yapılan ve gelenekselleşmiş olan bu çalışmaların dışında ayrıca uluslararası katılıma açık belli 'sergi'lerle belli kavramlar ele alınarak görsel kültürün iç dili ile tartışılır.

Bu çalışmaların günümüz dünyasında ifade ettiği ikili bir anlam vardır. İlki, elbette görselliğin içerdiği yeni oluşumları sunmak, bunlar etrafında gelişen bir yorum zemini hazırlamaktır. İkincisi, Paris'in 19. yüzyılda etkinlik kazandırdığı Salon sergilerinden farklı olarak, görsel kültürün öteki kültürel üretim alanlarıyla nerelerde kesiştiğini bulmak ve göstermektir.

Asıl önemli olan da bu son husustur. Çünkü, bugünkü sanat ortamında görsellik artık yalnızca kendisiyle bağlı bir olgu değildir. Öteki kültürel oluşumların, felsefe, toplumbilim, siyaset bilimi gibi büyük disiplinlerin yanı sıra hemen tüm düşünsel üretim alanları bu ortama katkı sağlamakta ve o ölçüde de bu ortamdan etkilenmektedir. Felsefecilerin düzenlediği sergilerden, sanatçıların felsefecilerin düşüncelerinden hareketle, onları görselleştirmek amacıyla ortaya koydukları çalışmalara kadar geniş bir yelpaze bugünün görsel kültürünü tayin etmektedir.

Denebilir ki, artık görselliğin ötesinde kimi oluşumları bilmeden fakat daha da önemlisi görselliğin kendi iç tartışmalarına vakıf olmadan üretilmiş bir yapıtı alımlamak ve anlamak olanaksızdır. Sanat, giderek, bir bilgi nesnesi olmakla bir cevap olmak arasındaki ince hatta yaratılmaktadır. Güzel kavramının sınırlarını aşmaktadır. Daha çok, sanat yapıtının ne olabileceği, sanata özgü gerçekliğin nerede oluşacağı sorunları üstünde durmaktadır. Bir mekânın yapıta getirdiği, yapıtın mekâna ekledikleri, mekânın doğrudan doğruya bir sanat yapıtı olarak sunulması, öylelikle de onun izleyicide uyandırdığı bellek, bilinç gibi sorunlar bugün bu alanın en önemli tartışma kavramları arasındadır. Öte yandan da toplumsal - kültürel bağlamın ürettiği tüm sorular, görsel kültürle yanıtlanmaya çalışılmaktadır. Sanat tarihinin başından beri sorduğu tüm sorular yeniden sorulmakta, yanıtlar yeniden düzenlenmektedir.

İstanbul Bienali son on yılda bu doğrultuda etkinlik göstermiş, uluslararası alanda yerini belirlemiş ve pekiştirmekte olan bir kültürel ortamdır. Bu sergiler, her şeyden önce, çok kısıtlı olanaklarla çalışan İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nda, yalnızca gönüllülerin ve engin bir toplumsal ve bireysel sorumluluk duygusuyla hareket edenlerin katlanabileceği çilelere göğüs geren bir avuç insanın olağanüstü başarısı olarak düşünülmelidir.

İkincisi, İstanbul Bienali, yaklaşımı ve sorunsalları ile yukarıda adlarını andığım öteki uluslararası etkinliklerle eş ayardadır. Bunu söylemek, böyle bir düzenlemenin iç sorunları yoktur anlamına gelmez. Elbette, her binealin düzenleniş biçimi, yöntemi, içeriği, kapsamı, kavramı irdelemeye açıktır. Çünkü gene bu tür çalışmaların çağdaş düşünceye en önemli katkılarından birisi tam da bu türden tartışmalardır. Metropollerin, megapollerin, heterotopyaların, sınır, kimlik, coğrafya gibi kavramların tartışıldığı bir dünyada istenir ki, bu türden oluşumlar bu sorgulamalara da bir ölçüde ışık tutsun. Dolayısıyla da, tartışılan değil, tartışılmayan bir bienal yanlıştır.

Oysa Türkiye sanat ortamı bu bilinçte değildir. Bienalin içeriği üstünde durmaktan çok, onunla tümleşmiş biçim sorunlarını derinlemesine irdelemekten çok, ona bir dizi basit ve muhayyel kavramın etrafında 'değinmeyi' marifet saymaktadır ve bunun kendi sığılığının bir göstergesi olduğunu unutmaktadır.

Aya İrini'nin, Darphane'nin, Yerebatan Sarayı'nın eşsiz mekânlarında, İstanbul'un giriş - çıkış kapılarında, Kız Kulesi'nde 'Yaşam, Güzellik, Çeviriler / Aktarımlar ve Diğer Güçlükler Üstüne' yapılmış işlerle süren bu 'sergi', yalnız bu kenti değil, görsel ve düşünsel bilincimizi de zenginleştirmektedir. Kuşkusuz, işlerin tümü 'iyi' ya da 'sevilecek' değildir. Bir bölümü 'zor', bir bölümü de 'sıradan' yapıtlardır ve bienal onların eleştirilmesiyle zenginleşecektir. Ama, kimileri belki benim gibi Wirkkala'nın, Valldosera'nın, Tian - Miao'nun, Rakauskaite'nin, Kulik'in-Kim'in yapıtlarından etkilenecek, Vickerson'un 'majestik' işi karşısında hayranlıkla duracak, Yerebatan Sarayı'nda yukarıdan düşürülen 'Güzellik' isimli bir su perdesinin önünde büyülenecektir.

İstanbul, bienali, bienal, İstanbul'u çoğaltmaktadır.